

DOI 10.31558/2519-2949.2022.4.16

УДК 32(5)(572)(578)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7368-3963>**Коршук Р. М., Київський національний університет імені Тараса Шевченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1042-4539>**Олещук П. М., Київський національний університет імені Тараса Шевченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1522-4723>**Салтовський О. І., Київський національний університет імені Тараса Шевченка**

ПИТАННЯ МАЙБУТНЬОГО РОСІЇ В УКРАЇНСЬКИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВЧЕННЯХ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОРІЧЧЯ

Стаття присвячена аналізу висвітлення питанням майбутнього Росії в геополітичних вченнях українських мислителів першої половини ХХ століття. Ця проблема актуалізована широкомасштабною російською агресією проти української держави та необхідністю окреслення змісту української перемоги в цій війні. Дискурс в колах політиків і вчених щодо майбутнього «постросійського світу» отримав потужний імпульс після заяв американського генерала Бена Ходжеса про необхідність готуватися поділу Росії. Відзначається, що українська політична думка першої половини ХХ сторіччя розглядала майбутнє Росії та українсько-російських відносин в межах від «співіснування» до участі в її «розподілі». Говориться, що погляди одного із засновників УНР М.Грушевського пройшли еволюцію від автономізму до повної незалежності України від Росії, необхідності відродження природних геополітичних орієнтацій України. Зазначається, що С.Рудницький, аналізуючи політичну ситуацію в Європі після Першої світової війни та інтереси й політику основних європейських геополітичних акторів, відзначав, що більшість з них орієнтовані на збереженні Росії, як єдиного великого геополітичного простору, що ставило під загрозу не лише існування української незалежної держави, але й тривалий мир на континенті і у світі. Звертається увага на те, що Ю.Бачинський, спираючись на марксистську методологію аналізу розвитку капіталізму в Росії робить висновок про її розпад на три окремі політико-господарські механізми. Наголошується, що найбільш глибокий аналіз перспектив Росії було зроблено Ю.Липою. Звертається увага на те, що вчений вважає розподіл Росії не лише неминучим, але й є складовою історичного призначення України. Він вважає, що повернення московської держави до її історичних меж за умови відмови від імперських амбіцій сприятиме швидкому добробуту місцевого населення й відродженню моральних цінностей. Особлива увага приділяється вченим питанням відділення Сибіру, що має відмінну психологію населення та геополітичні напрямні розвитку.

Ключові слова: геополітика, Росія, геополітичні напрямні розвитку, геополітичні інтереси, постросійський світ.

Заява відставного американського генерала, колишнього командувача армії США в Європі Бена Ходжеса у вересні 2022 року про необхідність колективному Заходу готуватися до розвалу Росії, поставила на порядок денний обговорення проблеми «постросійського світу». Він заявив, що «Стає все більш очевидним, що Україна збирається виграти цю війну і що Кремль зіткнувся з історичною кризою довіри. Дійсно, тепер я вважаю, що є справжня ймовірність того, що виявлені слабкості Володимира Путіна настільки серйозні, що ми можемо бути свідками початку кінця – не лише його режиму, але й самої Російської Федерації» [Цит. за:1]

Постановка проблеми викликала сплеск інтересу як вітчизняних так і зарубіжних аналітиків, які в дискурсі про майбутнє «постпутінської Росії», почали активно обговорювати й варіант «постросійського світу», що передбачає глобальний перерозподіл геополітичних сил і виникнення нової геополітичної реальності.

Обговорення йде переважно в експертному середовищі. При цьому західні аналітики розділились в оцінках – більшість говорить про крайню небезпеку «розвалу Росії»: виникнення

багатьох центрів напруги на її території, неможливість убезпечитись від «розповзання ядерного потенціалу РФ», зіткнення на її «уламках» інтересів глобальних геополітичних гравців, перш за все США і Китаю, тощо.

Російські опозиційні експерти (А.Галямов, Г.Гудков), які присутні в українському інформаційному просторі, говорять про «неготовність народів Росії до самостійного державного існування» та пропонують різні варіанти «демократизації Росії», як альтернативу її розвалу.

Українське експертне середовище обговорює цю тему переважно на рівні політичної публіцистики. Офіційні представники української влади намагаються уникати даної теми, обмежуючись задачею «виходу ЗСУ на кордони 1991 року». Винятком є лише начальник Головного управління розвідки МО України К.Буданов, який публічно артикулював, як один з варіантів завершення для РФ розв'язаної проти України війни «поділ Росії на три і більше частини» [Цит. за: 2]

В той же час, варто відзначити, що тема майбутнього Росії, як складової майбутнього України, є присутньою у вітчизняній політичній думці, зокрема в геополітичних доктринах кінця XIX-початку XX сторіччя.

До вибуху національно-визвольної революції 1917-21рр. більшість лідерів політичного руху України у своїх оцінках майбутнього українсько-російських відносин не виходили поза межі парадигми «співіснування» двох народів та їх державних утворень.

Найбільш показовою є позиція видатного українського історика, громадського та політичного діяча, що очолив Центральну Раду УНР М.Грушевського, сформульована у збірці «Освобождение России и украинский вопрос» (1907р.) [3]. У ній майбутній очільник першої української держави у XX сторіччі наполягав на забезпеченні Україні «широкої автономії» в межах «демократичної російської держави». Саме остання видавалась йому єдиною можливими гарантом забезпечення національно-культурних прав українців. Змінилась його позиція лише під впливом подій 1917 року, великодержавної позиції представників Тимчасового уряду щодо статусу України і звірствами більшовицьких військ під командуванням М.Муравйова, які у січні 1918 захопили Київ.

Січневі події в Києві 1918-го М.Грушевський назвав «очищенням вогнем», що призвів, на його думку, до зміни світоглядних – духовних і геополітичних – орієнтацій українського суспільства: «Україна як і я стоїть на сій руїні тепер, новими очима розглядаючись в сих згарищах, і перед нею встають зовсім нові перспективи і вигляди, не тільки тому що змінились реальні умови життя, але й тому що око бачить їх і мозок приймає їх інакше» [4, с. 6-7].

При цьому вчений наголошує, що січневе «очищення вогнем» призвело не лише до духовного звільнення від «песького обов'язку перед Москвою», сформованого російським культурним впливом, але й дає можливість відмовитись від штучно нав'язаної «московської» геополітичної орієнтації. Приєднання України до Московського царства супроводжувалося не лише розривом традиційних зв'язків з Західною Європою, а й насильницькою зміною зовнішньо-торгівельних пріоритетів та геополітичних орієнтацій. Це був свідомо організований царським урядом процес: заборона, без спеціального дозволу, виїжджати на навчання за межі імперії, система розпоряджень влади, що направляли українську торгівлю лише через північні порти імперії і т.д. «Російська торговельна і митова політика, не спиняючись ні перед чим, щоб розірвати й зруйнувати торговельні зв'язки України з її історично сформованими західними ринками, щоб знищити взагалі українську торгівлю й віддати український торг в руки купецтва московського й притягнути Україну економічно до півночі, до великоруських центрів – Петербурга і Москви» [4, с.16]. Україна мусила поступитися власними торговельними і геополітичними інтересами на користь імперії. Завдання нової української влади, підкреслює М.Грушевський, полягає в тому, щоб відродити природні зв'язки України із Західною Європою, зорієнтувати суспільство на європейські ідеали та систему цінностей.

Щодо Росії М.Грушевський не формує чіткої, однозначної позиції, продовжуючи розраховувати на її можливу демократизацію й не виходячи поза межі «оборонної» парадигми.

Подібну позицію, хоча й з інших причин, займав і видатний представник української геополітичної думки першої половини XX століття, галичанин С.Рудницький.

Щоправда він вважав, що сама по собі демократизація російського політичного режиму не вирішить на тривалий час проблему експансіоністської природи московської держави, адже в «...оновленій демократичній Росії буде великоруське живло безумовно продовжати заграничну політику царської Росії. Тому треба буде українцям доконче, коли вже не добути їм повної самостійности, дуже пильнуватись, щоби знову не потрапитись в московську неволю – вже не царську, а поступову» [5, с.71].

На заваді знищенню експансіоністських прагнень Росії стоять, на думку вченого, як інтереси так і усталені геополітичні стереотипи найбільших країн Західної Європи.

Говорячи про позицію правлячих кіл Німеччини, особливо в умовах поразки у Світовій війні, С.Рудницький пише: «Господарська відбудова Німеччини потребує поживи і сирівців. Найдешевше цього може доставити, на думку німців, знов з'єдинена Росія. Так само потребує Росія до відбудови свого господарства різних промислових продуктів і фахової помочі. Цього знов може найдешевше доставити Німеччина. Обі держави могли б потім дуже швидко прийти в себе...» [5, с.178].

В той же час, незважаючи на політичні практики 1918 року, «Утворення самостійної національної держави не дає, щоправда, Німеччині таких блискучих виглядів на будуче, як відбудова єдиної, неділимій Росії» [5, с.179].

Серйозною проблемою у ставленні німецьких правлячих кіл до майбутнього московської держави, наголошує С.Рудницький, є не лише гео економічні інтереси, а й стереотипи XIX сторіччя, сформовані тривалим бездержавним існуванням України і її «зникнення» з поля європейської політики як самостійного суб'єкта: «Ще в 1916 р. писав якийсь німецький політик у своїм меморіалі до уряду, що на українську справу треба дивитись, як на «вош в кожусі Росії» (дослівний переклад!). Російська революція 1917 р. і живловий національно-політичний рух на Україні викликали деяку зміну в німецькій політиці супроти української справи, та Берестейський мир і дальший розвиток подій на Україні доказують усякому безсторонньому, що німецька політика на Україні постійно завертала і завертає на русофільський, об'єднательський шлях» [5, с.177].

Характеризуючи позицію іншого провідного геополітичного гравця на європейському континенті, вчений звертає увагу на те, що «Французька східна політика 1919 року дивно мало числиться політико-географічними цінностями. Коли спробуємо цю політику коротко схарактеризувати, приходимо до заключення, що для Франції цілями східної політики є навдивовижу разом і велика Польща, і нововоз'єдинена Росія. Як погодити зі собою ці дві так виразно протирічні цілі, – годі збагнути» [5, с.180].

Поясненням такої позиції Франції є спроба знаходження найвигіднішого для неї балансу сил в післявоєнній Європі. С.Рудницький відзначає, що «Федерація держав на місці одноцільної Російської держави була би може найкорисніша для французької східної політики, бо давала б можливість запобігти майбутнім внутрішнім конфліктам у Східній Європі і ставляла би проти Німеччини на сході могутню федеративну державу» [5, с.181].

Інші тогочасні основні геополітичні гравці – Італія, США, Японія – вирішують свої локальні інтереси, зосереджуючись на їх захисті в регіонах Середземного моря та півночі тихоокеанського регіону.

Найбільш зацікавленою у максимальній фрагментації Росії, є, на думку С.Рудницького, Велика Британія, що прагне збереження своєї світової імперії: «Коли це питання буде тепер розв'язане негативно, стане Великобританія в найкоротшому часі перед нововоз'єднаною й відмоложеною Російською імперією. Дуже швидко почує Англія натиск цієї імперії на Балканах, у Малій Азії, Леаванті, у черені Передньої Азії, в Персії, Афганістані, Індії. Й до того – ще така правдоподібність російсько-німецького блоку!» [5, с.185].

Сполучене королівство, вважає вчений, є об'єктивно найбільш зацікавлене в становленні української держави, адже «позитивна розв'язка української проблеми, себто утворення Української національної держави в етнографічних границях, вповні усуває всі небезпеки, що грозять Бритійській світовій державі від півночі» [5, с.186].

Загалом для С.Рудницького питання майбутнього Росії не стоїть як окрема наукова проблема. Це складова пошуків відповідей на питання як забезпечити державне існування України в її етнографічних межах та позиції провідних тогочасних геополітичних гравців, що впливають на її долю. Вчений вважає, що позитивно вирішити російське питання заважають геополітичні інтереси та стереотипи основних суб'єктів світової політики і альтернативою відновленню єдиної російської держави з потужним експансіоністським потенціалом і традиціями є її максимальна федералізація. Це знизить загрозу, але не ліквідує її остаточно.

Натомість інший діяч українського галицького руху кінці XIX-початку XX сторіччя, Юліан Бачинський, виходячи з результатів застосування марксистської політекономічної теорії до реалій розвитку капіталізму в Російській імперії, доходить до висновку про неминучість її розпаду.

Вчений вважає, що розвиток капіталізму вимагатиме демократизації політичного режиму в Росії, а це змінить геополітичні напрями її політики та спричинить розпад ще й Австро-Угорської імперії: «Скоро Боспор перестане бути однією з перших точок політичних прямиць Росії,

а Австрія перестане через те грати одну роллю, яка зістала ся ще їй в загальноєвропейській політиці, роллю бар'єри проти Росії в її поході на Константинополь, з тою хвилею Європа стратить всякий інтерес підтримувати довше ту дрантливу латанину з тільки ріжних і при тім ворожих собі народностей» [6, с.85].

Аналізуючи розвиток капіталістичних відносин в Росії, Ю.Бачинський наголошує на тому, що він сформував три основних промислових центри на просторах імперії: польський (регіон Варшава-Лодзь), російський (московсько-ярославський промисловий район) та український (харківський). Ці райони є нерівноцінними в своєму розвитку і потужності, а боротьба між ними повинна з кінцевою необхідністю привести до розподілу Росії в ближчому майбутньому на три відрубні економічно і самостійні політично державні організми, адже «Боротьба економічна переходить одночасно в боротьбу національну» [6, с.67].

Ю.Бачинський відзначає, що «Отже ся економічна нерівність тих трьох територій викличе з сторони слабших оборону боротьбу проти сильніших, а то боротьбу «Великоруси» проти найсильнішої розвиненої економічно Польщі, і боротьбу України проти сильніше розвинених від неї економічно «Великоруси» і Польщі. Та економічна боротьба виявить ся в жаданню поділу Росії на відрубні політичні організми» [6, с.87].

Робота Ю.Бачинського зазнала певної критики з боку тогочасних провідних українських діячів соціал-демократичної орієнтації. Сучасний український дослідник І.Бегей пояснює такі оцінки радикалізмом висловлених автором ідей і, в першу чергу, щодо державно-політичної самостійності України: «На перший погляд виглядає так, що окремі сучасники Ю.Бачинського не сприйняли його «України irredent-и» через марксистську методологію її написання. Але річ не в тому. Просто самим фактом винесення вперше на порядок денний і обґрунтування необхідності відновлення української державності на всіх етнічних землях він випередив політичний час. Ні Франко, ні Павлик, ні Драгоманов не були готові до такого радикального вирішення питання. Приміром М.Драгоманов так і помер автономістом, одним із стимулів переходу І.Франка на позиції українського самостійництва можна вважати «Україну irredent-у» Ю.Бачинського, а М.Грушевський – хитався між федералізмом і самостійництвом аж до кінця свого життя» [7, с.20]. Висновки Ю.Бачинського про «поділ Росії» були не менш радикальними для свого часу, менше з тим, подальше століття європейської історії багато в чому підтвердило передбачення вченого.

Найбільш послідовно розглядав, на нашу думку, питання майбутнього Росії визначний громадський і політичний діяч, теоретик геополітики Юрій Липа у спеціально присвяченій цій проблемі роботі «Розподіл Росії», що побачила світ 1941 року. Його близький однодумець, соратник і організатор видання книги Лев Биковський зазначав: «Він хотів випередити інвазію німців на СРСР в надії дати українському громадянству напрямні для орієнтаційного світогляду в ситуації що ось-ось мала витворитися. Він сподівався підсунути також німцям бажаний для українців плян діяння» [8, с.118].

Сам Ю.Липа на початку роботи орієнтує читача на те, що «Росія – оця імперія без Бога й релігії – мусить бути розчленована і відштовхнута до своїх етнографічних меж з перед часів 15 сторіччя» [9, с.4].

Ці межі, вважає він, доволі чітко визначені цілим рядом відомих російських географів. Так, зокрема, «Анучін окреслює межі історичної Московії «межами великого князівства московського 1462-го року, за часів Василя Темного, коли воно сягало вже від Єльця до Устюга і від Калуги до Вятки». Дослідник пропонує додати ще до цього землі Тверські, Новгородські і Псковські з цілою північчю. Межі ці покриваються приблизно з межами 1552 року» [9, с.63].

Внаслідок програшу у російсько-японській війні 1904-1905 років, зазначає Ю.Липа, перспективи повернення московської держави до її історичних меж, починають проникати і свідомість частини правлячих кіл імперії: «Тоді вже політики при троні, як напр., «Новое Время», випорокували велику революцію, а для цілої держави стан цілковитого розкладу, – «з Росії зістанеться тільки стільки, скільки було на початку її, за часів московського князівства Івана Каліти», що обіймало не ціле горішнє Поволжа» [9, с.29-30].

При цьому вчений вважає, що таке скорочення території Росії є в інтересах самого московського етносу. Адже існування імперії, утримання в покорі поневолених народів, вимагало надвеликих зусиль і концентрації в цьому напрямку практично всіх ресурсів, що могли б бути спрямовані на розвиток і добробут народних мас.

Російська імперія, наголошує Ю.Липа, не лише грабувала підкорені народи, а й спустошувала метрополію, власне імперське ядро, чим разуче відрізнялась від більшості відомих історій імперій

світу: «Довкола верхівель Волги, де народилася Московія, були держави з великими містами, багаті в ремесла, торгівлю, культуру. В своєму дивному розвою – спустошенню в нутрі Москва обезлюднила ці держави. Камські болгари, Біармія, Новгород Великий – то краї, не приєднані до Москви, лишень на цілі століття опустошені Московією». [9, с.26]. Всі вигоди від імперського існування отримували лише представники правлячої еліти.

Повернення до історичних меж Московської держави, щоб бути продуктивним для її населення, потребує також і зміни в суспільній моралі, ціннісних пріоритетах. Базою для цього, зазначає Ю.Липа, є, на думку ряду російських вчених, відродження традицій старообрядців. «Тільки побажати, щоб москвини повернулися хоч в часті до чеснот своїх розкольників. Семейонов подає такий тип життя розкольників: «головні побутові прикмети розкольного населення – це сильно розвинений дух солідарності і взаємодопомоги, значне зацікавлення науками і потяг до освіти, більша суворість життя, повздержаність і любов до порядку, а внаслідок того й більша заможність та матеріальне задоволення» [9, с.61].

Окрім того, для подальшого успішного розвитку, зростання добробуту і мирного співіснування із сусідами, майбутній московській державі і суспільству необхідно відмовитися від ідей, що сьогодні лежать в основі концепції так званого «руського міра»: «Ця маса москвинів буде творити державне життя на підставах дійсної справедливості у відношенні до себе самих і узгоджуючи геополітичні умовини свого краю. Населення Московії не може оглядатися на свої необачно розкидані групи переселенців, що вже скрізь і в Азії, і в Європі, або розплились, або служать тубильчим інтересам». [9, с.63].

Розпад імперії почнеться з відпадиння національних регіонів, що мають виразні відмінні від неї геополітичні напрямні розвитку і розвинену національну свідомість населення. Окрім України в її етнографічних межах, Ю.Липа бачить великі перспективи для самостійного державного існування в ближчій історичній перспективі і для народів кавказького регіону. Зважаючи на його особливості, вчений зазначає: «Населення Кавказу так різнородне, що волимо брати в ньому під увагу дві групи: Північно-Кавказьку федерацію гірняків, об'єднану свого часу державними актами з кубанцями, і південну, закавказьку групу народів і племен, про котрих можна сказати словами Аристотеля, що «вони повні відваги, але за мало вироблені, і тому, хоч вільні, але не вмюють собою і іншими кермувати» [9, с.77].

Однак ключовим питанням для майбутнього Росії, на думку Ю.Липи, є доля Сибіру. В цьому регіоні, вважає він, активно формується новий субетнос – сибіряки – що має виразні ознаки окремішності: «...не менш важним і сам характер сибіраків, так добре схоплений дослідниками, почавши від Ядринцева. Сибіраки це мішанці (метиси). Мішанців створила боротьба февдальних держав старого Сибіру між собою, а пізніш натиск осадництва з Європи. Кольоністи приходили переважно без жінок і брали за себе жінки тубильців. Вкінці створився тип сибірака, «челдона». Тип цей вузькоокий з темною церою і волоссям. Широкі вилиці його мають в собі багато спільного з тюрко-монгольським типом. Великий сибірак, Дмитро Менделєєв, що до 17 року життя не вмів говорити по російськи, як він сам признається, є власне таким ушляхотненим типом сибірака» [9, с.105].

До формування сибірського субетносу долучилося на не лише багато народів, але й природа краю та історичні обставини. Зокрема, звертаю увагу читача Ю.Липа, Сибір – то край переважно дрібних землевласників в якому практично відсутнє дворянство: «Сибірак уже з натури своєї і свого краю є інший. Рано, чи пізно Сибір матиме, коли не самостійність, то принаймні автономічний устрій типу домініону. Претензії Українців до теренів, де замешкує їх більшість (Сірий, Зелений Клин) – не мають підстав. Сибіром кермують міста. Тимчасом там є не більше, як кілька процентів Українців. Найбільш українське місто в Сибіру, Славгород має тільки 23%. Можливості існування якоїсь держави Зеленого Клину – виключені. Найважнішим був би поворот Українців на свої черенові землі при першій можливості. їхня кольонізація до Сибіру ще дуже свіжа, – переселятись туди вони почали десь в 900-тих роках і не злилися безпоротно з місцевими сибіраками. Зрештою становлять вони не більш, як 1/10 населення Сибіру. Сибір для Сибіраків, – це гасло найреальніше, бо на довший протяг часу» [9, с.107-108].

Долю Далекого Сходу вирішуватиме, на думку вченого, боротьба між «мовчазною експансією» Китаю та пошуками надійних джерел сировини Японією: «Найбільш відповідає інтересам Японії створення держави із територій на схід від Байкалу. Цю буферну державу творили б: Забайкалля з половиною населення цієї держави і найбільш врожайними землями з цілого Сибіру, Якутія з найбільш золотоносними теренами Сибіру, Амурщина, багата в рибу й вугілля, Поморя

з Камчаткою, де – пребагате риболовство, і нафтоносний Сахалін. На ці величезні території припало б не більше, як 3-4 мільйони населення з дуже повільним приростом» [9, с.111].

В цілому проблема вирішення «російського питання» в українській політичній думці першої половини ХХ століття розглядалась в межах від «співіснування» поряд з великою імперією (М.Грушевський, С.Рудницький) до визнання й прийняття українським рухом як одного зі своїх головних завдань ідеї про «розподіл Росії» у відповідності до геополітичних, історичних та етнографічних чинників.

Найбільш детально розробив орієнтири розпаду Російської імперії Ю.Липа. Як зазначав Л.Биковський, Ю.Липа «вказував історичну і природну конечність політичного поділу ССРСР на кілька бльоків: Московщину, Україну з Кавказом, Ближчу і Дальшу Азію. Він уважав, що розчленування колишньої російської, а нині совєцької імперії, лежить в програмі «історичного призначення України»» [8, с.118].

Сучасний український дослідник М.Квітень, оцінюючи значення зроблених Ю.Липою висновків та їх виразну відмінність від попередників і сучасників, влучно підмітив, що він «...основну свою ідею щодо Росії називає не «розпад», а відразу «розподіл», бо розуміє, що з настанням умов розпаду відразу постає питання розподілу» [10]. Ю.Липа окреслює обриси «постросійського світу» і ці орієнтири не втрачають своєї актуальності й до сьогодні.

Бібліографічний список:

1. Бен Годжес назвав три причини, через які може статися розвал Росії – останні новини. *НВ.ua*. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/ben-godzhes-nazvav-tri-prichini-cherez-yaki-mozhe-statisya-rozval-rosiji-ostanni-novini-50269994.html>
2. Розпад росії карта – які території може втратити рф після поразки у війні проти України. *Слово і Діло (slovoidilo.ua)*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/01/infografika/polityka/yaki-terytoriyi-ryzykuye-vtratyty-rosiya-pislya-porazky-vijni-proty-ukrayiny>
3. Грушевський М.С. *Освобождение России и украинский вопрос*. СПб., 1907. 294 с.
4. Грушевський М. *На порозі нової України: Гадки і мрії*. К., 1991. 128 с.
5. Рудницький С. Українська справа зі становища політичної географії. *Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України*. Львів, 1994. С.93-208.
6. Бачинський Ю. *Україна irredenta*. Берлін, 1924. 237 с.
7. Беґей І. *Юліан Бачинський: соціал-демократ і державник*. К., 2001. 256 с.
8. Биковський Л. Публіцистика Юрія Липи. *Розбудова Держави*. Клівленд, 1955. Вип. 2 (17). – С. 115-121.
9. Липа Ю. *Розподіл Росії*. – Львів, 1995. 147 с.
10. Квітень М. Ідея “розподілу Росії” Юрія Липи. *Центр досліджень правого руху*. URL: <https://web.archive.org/web/20130726150544/http://cdpr.org.ua/content/view/189/94/>

References:

1. Ben Hodzhes nazvav try prychny, cherez yaki mozhe statysya rozval Rosiyi – ostanni novyny *NV.ua*. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/ben-godzhes-nazvav-tri-prichini-cherez-yaki-mozhe-statisya-rozval-rosiji-ostanni-novini-50269994.html>
2. Rozpad rosiyi karta – yaki terytoriyi mozhe vtratyty rf pislya porazky u viyni proty Ukrayiny » *Slovo i Dilo (slovoidilo.ua)*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/01/infografika/polityka/yaki-terytoriyi-ryzykuye-vtratyty-rosiya-pislya-porazky-vijni-proty-ukrayiny>
3. Hrushevskyy M.S. *Osvobozhdenye Rossyy u ukraynskyy vopros*. SPb., 1907. 294 s.
4. Hrushevs'kyu M. *Na porozhi novoyi Ukrayiny: Hadky i mriyi*. K., 1991. 128 s.
5. Rudnyts'kyu S. *Ukrayins'ka sprava zi stanovishcha politychnoyi heohrafiyi*. *Rudnyts'kyu S. Chomu my khochemo samostiynoyi Ukrayiny*. L'viv, 1994. s.93-208.
6. Bachyns'kyu Yu. *Ukrayina irredenta*. Berlin, 1924. 237 s.
7. Behey I. *Yulian Bachyns'kyu: sotsial-demokrat i derzhavnyk*. K., 2001. 256 s.
8. Bykovs'kyu L. *Publitsystyka Yuriya Lypu. Rozbudova Derzhavy*. Klivlend, 1955. Vyp. 2 (17). – S. 115-121.
9. Lypa Y. *Rozpodil Rosiyi*. – L'viv, 1995. 147 s.
10. Kviten M. *Ideia “rozpodilu Rosii” Yuriia Lypu. Tsentr doslidzhen pravoho rukhu*. URL: <https://web.archive.org/web/20130726150544/http://cdpr.org.ua/content/view/189/94/>

Korshuk R. M., Oleshchuk P. M., Saltovskiy O. I. The issue of Russia's future in Ukrainian geopolitical teachings of the first half of the 20th century

The article is devoted to the analysis of the coverage of the future of Russia in the geopolitical teachings of Ukrainian thinkers of the first half of the 20th century. This problem is actualized by the large-scale Russian aggression against the Ukrainian state and the need to outline the content of the Ukrainian victory in this war. The discourse in the circles of politicians and scientists regarding the future

of the "post-Russian world" received a powerful impulse after the statements of the American general Ben Hodges about the need to prepare for the division of Russia. It is noted that the Ukrainian political opinion of the first half of the 20th century considered the future of Russia and Ukrainian-Russian relations in the range from "coexistence" to participation in its "distribution". It is said that the views of one of the founders of the UPR, M. Hrushevskiy, have evolved from autonomism to the complete independence of Ukraine from Russia, the need to revive Ukraine's natural geopolitical orientations. It is noted that S. Rudnytskyi, analyzing the political situation in Europe after the First World War and the interests and policies of the main European geopolitical actors, noted that most of them were focused on preserving Russia as a single large geopolitical space, which endangered not only the existence of Ukrainian an independent state, but also lasting peace on the continent and in the world. Attention is drawn to the fact that Yu. Bachynskiy, based on the Marxist methodology of analyzing the development of capitalism in Russia, concludes that it is divided into three separate political and economic mechanisms. It is emphasized that the most in-depth analysis of Russia's prospects was made by Yu. Lypa. Attention is drawn to the fact that the scientist considers the division of Russia not only inevitable, but also a component of Ukraine's historical destiny. He believes that the return of the Muscovite state to its historical borders, provided that it renounces imperial ambitions, will contribute to the rapid well-being of the local population and the revival of moral values. Scientists pay special attention to the issue of the division of Siberia, which has an excellent population psychology and geopolitical directions of development.

Keywords: geopolitics, Russia, geopolitical directions of development, geopolitical interests, post-Russian world.